

(૩)

૧૫ સ્ત્રો-પુત્રપા નિશ્ચય કરે છે, તેઓ પોતાના
 ૧ પવિત્ર પ્રયત્નના પ્રમાણમાં શરીર આરોગ્ય
 ગાયત્રી-ટકાવી અથવા વધારી શકે છે એટલું
 ૨ નહિ પણ પોતાની બિપિધની પ્રભાવને પણ
 ૩ પેરી જે નિરોગી નિપજાવવા શક્તિવાન
 ૪ થઈ શકે છે ‘શરીરમાન્ય સ્વઠુ ધર્મસાધનમ્’
 ૫ જે ન્યાયે પણ શરીરને ટકાવી રાખના બ્રહ્મ
 ૬ ધર્મની અગત્ય અનિવાર્ય છે

૭ • શરીરમૈન્દર્ય-નિયમિત રીતે શુદ્ધ
 ૮ નહોતો નાસ્તિક ખોરાક લેવાથી, મન-વચન-
 ૯ યાથી શુદ્ધ બ્રહ્મધર્મનું પાલન કરવાથી
 ૧૦ મને અને પ્રકારની આધિ બ્યાધિવડે થતી
 ૧૧ પીર્યજ્વાલિ મહાવિવેકયોગે અગ્રકાવનાથી પરિ
 ૧૨ ત્રામે અતરમા જે સુખશાન્તિ, સ્વચ્છતા,
 ૧૩ નિતોર અને પ્રસન્નતા પ્રસરે છે તેથી શરીરમાં
 ૧૪ પણ શુભાળી ખુબસૂરતી પ્રસરે છે અને તે
 ૧૫ જે સતતિને પણ વારસામાં મળે છે બ્રહ્મ

તે ઉપગત ચતુર્થાંગ અને બુદ્ધિબળ
 ધીરવા પામે છે અને ચિત્તની પ્રસન્નતા જળ
 ાયા કે છે પરિણામે જે સતતિ થાય છે
 કે મધ્યગી રીતે આનંદનાયક નીવડે છે નની
 ક્ષતિભ્યંની મતતિ પણ મુદ્ધ અને મજબૂત
 ધાની, બલિષ્ઠ, દીધાયુષી અને પુરુષાર્થો જનવા
 ખે છે, તેથી તે ખરેખર અવપરહિત કરવા
 જ્ય થાય છે ક્ષયચયના પ્રભાવથી આત્મ
 ા પલ અત્યંત ખીલવા પામે છે અને તે
 ાનો ઉચ્ચોગ બહુ મારી દિશામા કરી ગકાય
 જેથી પરિણામે સંગ કમ ઉપાધિને ટાળી,
 ક્ષય જનત મુખના સ્થાનરૂપ મોક્ષ પ્રાપ્ત
 હું શે છે બ્રહ્મચર્યનો આનો અર્થિ ત્ય પ્રભાવ
 તરી સુ માર્ગ સત્તજન બાઈ-બુદ્ધિનોએ તેના
 મત્યંત આદર કરવો યુક્ત છે વિગ્રાબ્યાસ
 જવામા વિદ્યાર્થીજીવન પર્યંત બ્રહ્મચર્ય પાળ
 ની અત્યંત જરૂર છે કહ્યું છે કે જ્યાં મુખી

Kantilal B Kapadia

ક્રમ છે (ગુણો મમ મર્વત્ર પૂજા-તત્ત્વારને
પાત્ર થાય છે-પૂજાય છે અને મનાય છે)

૧. “ કાયર-કાતર જનો કંઈપણ મત્તમ
પ્રતિજ્ઞાદિકે ભગ થવાના ભય માત્રથી આદ
મેરતા જ નથી, મધ્યમ જનો તેને પ્રભાવ
જેવળી-માલગીને આદરે છે પણ વિદ્ય આવ્યે
૨ તે તણ દે છે પણ દક્ષ-ડાઘા-ચકોર જનો
જોતો ગમે એવા વિદ્ય આવ્યે છતો પણ આદ
શરિકા મત્તમને અત મુખી નિર્વહે છે ”

“ પ્રથમ જ તપાનો ક તમે જે કાર્ય
જ કરના મક પ કર્યો છે તે ડહાપણુભર્યો છે
કે નહિ ? અને જો તે સક પ દક્ષતા-ડાઘ
પણુભર્યો જ હોય તો ગમે તેવા વિદ્ય ઉપ
૩ સ્થિત થાય તો પણ તેથી તમે ડગરો નહિ-
જ ચલાયમાન થાઓ નહિ-તેમા અડગ રહેજો ”

૪. ‘ ધૈર્ય પૂર્વક અત જારી રાખવાથી ગમે
૫ તેવા ડુકર કાર્ય પણ સાધી શકાય છે ’

(૧૦)

‘ આકરી વગર ભાખરી નથી ’ ‘દે
કયા વગર કાં મળતું નથી ’

‘ જેનું વાવગો તેનું વળગો ’ ‘ જેનું
ધાણગો એનું કમાગો ’

‘ આપ સમાન બધા નહિ અને
સમાન જળ નહિ ’

‘ જાનમદેનત (Joint Help) ઉપર
વિશેષ વિધાન રાખો-શ્યામથી જનો, બીજા
વિધાન ઉપર જેથી રહીને આનર્યને ન
પોષગો-નહિ વધારગો ’

નિયમિત કામ કરવાની યેવથી મદુ મર,
સત્તા-અનુકૂળતા થવા પામે છે

‘ તમારા દરેક કામ માં બને તત્કાલ નિય
મિત (Regular) શાંતિ-શાંતિ પ્રયત્ન કરો
સરવજાથી બને મારી રીત કામ કરવાની એન
જીવી બીજી કોઈ સરસ રીતિ તથા નિયમિ

ાર્થ કરનાંગઓ મમે તેજા કામ મળથી કરે
 ૧ અને અનિયમિત કામ કરનારા એકાદ કામ
 રવામા નજ નાશીયાન થાય છે

‘ લક્ષપૂર્વક નિયમિત કામ કયા પડી ને
 વેદાન્તિ મમે છે તના ખરી મીકાશ આવે
 ૨ કેમકે તંથી આત્મસતાપ પ્રાપ્ત થાય છે
 ચિત્ત નસત રહે છે)

‘ અનિયમિતપણે કામ કરનારને આત્મ
 તાપને બદલે બુધા મળાપો થયા રે છે
 ચિત્ત અનસત અને ઉદાગ્રી રહ્યા ક- છે) ’

‘ નિયમિત કામ કરતાને તિ / કાર્ય
 નેમા થદા બની રહે છે તેથી ત ધાયુ
 ૩ સાધુપૂર્વક માગી રીતે કરી શકે છે
 ૪ ઉત્તકુ અનિયમિત કામ કરનારમા બને
 આ વાત મ્વાનુભવ સિદ્ધ મમજી શકાય
 રી છે ’

કાર્ય છે સ્પર્શનેદ્રિય રમેન્દ્રિય પ્રમુખ
 દ્વિયોના વિષેને વશ થઇ જઇ તેમા
 પ્રસન્નિ ધારવાથી, ક્રોધાદિક ક્રમોને વશ
 થઇ અધ બની જવાથી, મન વચન અને
 યાને ચેત્ય નિયમમા નહિ રાખતા મોકળા
 હી દવાથી અને મૈત્રીપ્રમુખ ઉદાર ભાવનાથી
 ૧ રહી તુરંચ સ્વાર્થવશ થઇ પરપીડાદિક
 પતીતિ-અન્યાય આચરવાથી મૂઢ જનો
 વિવિધ પ્રકારથી બેનશીત રહે છે જેઓ
 તુરંચ વિપ્રમુખમા લવચાઇ પવિત્ર પ્રકાર-
 ર્થનું પાવન કરતા નથી તે બાર્થ-ખેને સાચા
 (વાસ્તવિક) મુખના ગધને પણ પામી શકતા
 નથી અત્રપ્રવાળા યા બ્યભિનારી છુવનથી
 તેઓ પાતે ૪ પોતાના અવિધ્ય ઉપર સખ્ત
 હનકા મારે છે અને પોતાનો સતતિનુ પણ
 સત્યાનાશ વાળે છે વિષયાસખ્ત જનેમનો
 સતતિ પણ નિર્માલ્યપ્રાપ્ત બને છે, જેથી તે

અર્થ ૩ મરોનદિય વેનદિય પ્રમુખ
 નેદ્યોના નિયોન વગ શરૂ જઈ તમા
 નિયમિત પા વધી કાપાદિક કાગોને વગ
 ૪ અથ જની જવાધી મન વચન અને
 યાન થી ૫ નિયમમા નદિ નાખના મોગા
 ની દેવાથી અને મેત્રોપ્રમુખ ઉદાર ભાવનાથી
 દી ગુણ મ્વાય વગ થા પરપીકાદિક
 નોનિ-અન્યાય આગવાથી મૂક જનો
 વિત્ર ક્ષમવધી મેનરીત નહે છે જેઓ
 પુષ્ટ વિચમુખના લગ્યાઈ પવિત્ર ક્ષમવ-
 નું પાલન કરતા નથી તે બાઈ-બદોના સાચા
 વામ્નવિઃ) મુખના ગધને પણ પામી શકતા
 થી અસક્રવાગા થા વ્યભિચારી છુનથી
 તઓ પોત જ પોતાના બવિધ ઉપર મુખ
 છકા મારે છે અને પોતાની સતનિનુ પણ
 મુત્યાનાથ વાગે છ વિચામકુન જોની
 સતનિ પણ નિર્માન્યપ્રાય અને છે, જેથી તે

પ્રભો યશોવર્તિની દ માર જોઈ જ મરે છે
 તો તલ નહુ કોઈ તેમના શુભોત્પત્તિન કન્વા
 કલ્યાય છે અને તેમની કીર્તિ જગતમા
 ગાથ ઉઠે છે પ્રજ્ઞચર્ચાનુ દદ યવન મરવાથી
 સદ્ પશ્યન્તિ એવી તો દદ થવા પામે છે કે
 તના નિશ્ચયમળને જાણવા કોઈ સમર્થ થઈ
 શકતુ નથી અને એવા દદ નિશ્ચયમળ ઉપર
 જ મહત્ત્વ ધર્મમિદ્ધિનો આધાર રહે છે એવો
 જ્ઞાની પુરુષોનો મ્વાનુભવ છે વાસ્તવિક રીતે
 જોના અન્યભિચારી-નિર્દોષ જીવન જીવવું એ
 જ શુદ્ધ પ્રજ્ઞચર્ચા સમજવાનું છે એવું શુદ્ધ
 પ્રજ્ઞચર્ચા જીવન જીવે ને પવિત્ર સ્ત્રી-પુરુષોની
 જ ભલિકારી કે તેમને સદસ્ય ધન્યતાદ ઘટે
 છે ‘અજ્ઞાનેવન યા વિપયામણિ અથવા વ્ય
 ભિચારી જીવન જ સમગ્ર આપ જોનું મૂળ છે’

અર ! ત્યારે એ એ ઇન્દ્રિયના દોષથી
 પતંગીયા, ભમરા, માલ્લા, હાથીઓ અને

અશ્વહાસેવાના માણ ફળ

માન (મર્યાદા) વગર મૈથુનક્રીડા યા વિષયા
 ક્રાન્તિવટે વધ્યત્વ (સત્તાનગ્હિતપણું) પ્રાપ્ત થાય
 કે યા તો માણ વગરની-નમાદ્વી બહુ પ્રજા
 પેદા થાય છે સ્ત્રી જાતિને અત્યંત વિચારાસક્તિ
 યા વિચારાધનાથી વૈધ ય-વિધવાપણું અથવા
 ારાપો આવે છે એ ઉપર ત ધર્મકર્મમા
 રજુ એથી ભારે અતરાય નડે છે એ આદિ
 બનેક આપદાથી બચવાનો ઉત્તમ માર્ગ એ
 કે કે આપણે આપણી વિષયેન્દ્રિયોને નિય
 તમા રાખી પ્રવૃત્તિઓના પ્રાણબૂત નિજ વીર્ય-
 ધમ્મિનુ સારી રીતે સરજણ કરવું એથી જ
 સર્વ ઈષ્ટકાર્યની સિદ્ધિ થઈ શકે તેમ છે, એ
 હારિ વિસરી જવું જોઈએ નહિ

શુદ્ધ અભ્યર્ચનોની રીત અને આત્મનિર્માણ માટે વિધાયક નિયમો

૧ શુદ્ધ-નિર્માણ-અવિધારી વાતાવરણમાં
જે વસતુ ૨ શાન્ત વૈરાગ્યરમ ઉપજાવેલી જ
ધર્મકથા કહેવી કે માબજવી ૩ જગતી અનેક
પ્રકારના વિષયવિકારો ઉપશમી જાય એવા જ
આસન-પદ્માસન, વીરાસન પ્રમુખ યોગાસન
અને મુદ્રાને ધારણ કરવા લગ્ન રાખવું ૪
૧૨મ શાન્ત મિનમુદ્રાને યા અત મુખાધુમુદ્રાને
નીરખી આત્મનિરીક્ષણ કરવું-વિષયમ્ભાયને
ગમાવી દેવા ૫ સતમગતિ કે સદ્ગુણી જ્ઞાતી
મગતે જ જોણી કરતી ૬ મેની મુદ્રા કર
ણીને અનુમોદતી અને અભિનવ મુદ્રા કરણી
કરવાની ખત રાખતી ૭ મદાય પ્રેમથી જ્ઞાતા
મૃતનું પાન કરવું ૮ નકામી કુચવીમા વખત
શુભાવી નહિ દેતા ઉત્તમ ચરિત્રો માનગવા, સંભા
રવા અથવા ગમે તે પ્રમત્તમાથી સુત્રોધ મેળવી

૪ બાળક સ્નાનપાત્ર પ્રવૃત્તિ રહે ત્યાં મુખી
શ્રી પુરૂષ અન્ય પ્રજ્ઞચર્ય પાળતા હેલુ જોઈએ

૫ બાળ્ય-શિશુવયમા મલીન સસ્કારોથી
બાળકો બચવા તામે એવી જીન વડીલોએ
રાખવી જોઈએ

૬ પ્રમોદીપક યા ઉત્તેજક અથવા વિકાર
જનક પદાર્થોનું મેનન બધું થવું જોઈએ

૭ પ્રજ્ઞચર્યના પ્રત્યક્ષ અને પરાય વાતો
ચોગ્ય વખતે બરાબર મનબાવા જોઈએ

૮ આવા પવિત્ર નિયમોમુખ્ય જીવન વહના
સ્ત્રી-પુરૂષોથી ઉત્પન્ન થતી પ્રજા જ સ્વપર
કાલુ કરી શકશે

અવદેશ કે સમાજનો ઉદ્ધાર કરવા માટે આવા
પુત્રરત્નો જ સમર્થ થઈ શકે છે તેથી-આવા
પુત્રરત્નો પેદા કરવા માટે હા જલ્દા યા
મુજબના પવિત્ર નિયમો અક્ષિત કરીને

પમનાથી ઉત્પત્ત થયેલી પવિત્ર પ્રભા પત્તુ પોતાના
અવગ્રવીર પગક્રમથી વિદ્યા-કળાના બળે નિજ
તબ્બ મનશુ નિજ નિજ દેશ કે સમાજનો
હંદા કરવા સમર્થ થઈ શકે અને પશ્ચિમામે
મને બન્યાતમાઓનું પણ હિત થઈ શકે

જ બહુમાર, મુન્શીન શ્રેષ્ઠી મુલ્કભદ્રમુનિ
બને નિજય શેઠ વિજયા શેઠાણી જેવા જ્ય
હત દ્રષ્ટાતો જાણી તમને આદર્શરૂપ લેખી
મ્વજીવન અમિત કરવું જોઈએ એવા પુન
સ્તનોની આપણને બહુ જરૂર છે મત્ત્ય કદ્દુ
હે ૮ Liberty begins at home

Example is better than precept
એ ન્યાયે આપણે જાને જ મને તેનું અક્ષર્ય
પામના પ્રયત્નશીલ થવું જોઈએ આગળ થઈ
ગયેલા આદર્શજીવનરૂપ અનેક ઉત્તમ સત્તા
સતીઓના પવિત્ર નામોનું આપણે તમાત
અમણ કીએ છીએ તે તેમના જેવા પવિત્ર

(ના વચનાનુસારે મારામા સામે ઉપયોગ
 માટે પ્રદાનર્ય પાગવાના બહુ જ જરૂર
 પ્રદાનર્યથી નિજ વીર્ય સુરક્ષિત રહે છે
 તથા અને ઉપયોગી કાચો કરી શકાય છે
 જે ગરબણથી જ પોતાના બાગકોના હિત
 તેમના ઉપર શુભ સરકાર પાડવા માત
 દિક વડીલજનો પૂરતી કાગળ રાખે અને
 ના ઉપર કોઈપણ પ્રખરના મલીન સન્દર્શ
 ન પામે એવી પૂરતી ચીવટ રાખે તે
 ના બહાલા બાગકોની ઉત્તતિ ઘણી બહેલી
 પામે, એ નિ સદેહ વાત છે બાગકોના
 મન કે વચન ઉપર કોઈ જાતની મારી
 ન થવા માટે ગળાંધાનથી માડી માત
 દિક વડીલોએ પ્રાપ્તિ પ્રકારના મલીન
 ચારવિચાર કે વચનનો વ્યાપાર કરવો,
 વગેરે કે અનુમોદવા નહિ, પણ પોતાના
 મન અને વચનથી શુદ્ધ પ્રદાનર્ય પોતાના

કેટલીક વખત માતાઓને ગર્ભભાવ અથવા
 કસ્ટોવાવડ થવા પામે છે શરીરમાં શૂદ્ધ કે
 સંણુકા આવવા માટે છે અને પ્રસૂતિ વખતે
 માતાને બાર બ્યવા મહાન ડરવા પડે છે
 આવવા અનેક દોષથી મુખ થવા વ્યવસ્થા લાભ
 સાચવવા માટે જ્યારથી ગભાધાન રહે ત્યારથી
 ગર્ભની રક્ષા નિમિત્તે માતા-પિતાએ
 વિવચનિકાર તણને નિર્દોષ પ્રદાયર્થ પાળવા
 પૂરતું લક્ષ રાખવું એ એક અતિ અગત્યનો
 વાત છે અને એવા પ્રકારના ઉત્તમ લક્ષણ
 વાળા બાળકની પ્રાપ્તિ કરવા તેઓ ઈચ્છતા
 હોય એવા પ્રકારના જ આચારવિચાર અને
 ગીતગાનાદિક ગભાધાન થવાથી માત્રીને ગર
 પ્રસૂતિ પર્યંત તેમણે કર્યા કરવા જાઈએ એ પ
 અનેક અનુભવી જનોનું કવન લક્ષમાં રાખ
 યોગ્ય છે સુચ અને મદદ ય બાળકને
 આ કથનનું ઉત્તમ રસ્ય સમજી શકે છે

પ્રાપ્ત, વીર્ય માન, તેજસ્વી, કાન્તિવાન, પ્રતાપી,
 મનવાન, ઉત્સાહી અને પરદુ ખલજકષણે
 એના મુશિક્ષિત પ્રભાચારી યુવકો જ ખરે
 દગને આશીર્વાદરૂપ નીવડે છે હતિશમ્

મુનિશ્રી કર્પૂરવિજયજી

—>><<—

પ્રશ્નચર્ચા

અમૃત ચરિત્રસ્ય, પરમૈક કારણમ્ ।
 માચરન્ બ્રહ્મચર્યં, પૂનિતૈરપિ પૂજ્યતે ॥૧॥
 રાગુષ્ણ મુસસ્થાના, દ્રુમહનના નરા ।
 જસ્તિનો મહાવીર્યા, ભવપુર્નદ્વચર્યત ॥૨॥

—યોગશાસ્ત્રે

વાચ્યાર્થ — ચારિત્રતા પ્રાણમૂલ-અમ

(૩૫)

લક્ષણ સ્થૂળ દૃષ્ટિથી બાધવામાં
 છે, પરંતુ બારીબીથી વિચાર કરતા
 તે વક્ષણ “ વિધવાબિવાપથી નિવૃત્ત
 તે છે તેને લીધે જ વીર્યનું સરક્ષણ થઈ
 , જોડે કે—જેટલે જેટલે અથો વિધ
 ના નાબૂદ થાય છે તેટલે તેટલે અથો
 મગ્નણ થઈ શકે છે, તેથી વીર્યમરક્ષણને
 પ્રશ્નચર્ચ કહેવામાં આવે તો તે યુક્ત જ છે

પ્રાગ ભકાળ

લોકદૃષ્ટિએ પ્રશ્નચર્ચની શરૂઆત તથા
 લગભગ માત્ર વર્ષ બણવાને ચો
 કે ત્યારથી થાય છે, પરંતુ વિચાર કં
 છે કે—ખરેખરી શરૂઆત તો બાળક જ
 ના ગર્ભમાં હોય છે ત્યારથી જ થાય
 વાત નીચેના ઉ વેળથી સહ સમન્તરે
 આજ સવારે વાવેલો અનાજનો દણ

જુ કન્તા હોય, દુરગ્યોગ ન મરના હોય
 : વળતે મક્કગચ્ચવાન મ્હેવાય છે, પરંતુ
 જ્યોમા પ્રશ્નચર્ચના મૃગભૂત સન્કારો ગર્ભા
 રચાગાથી દાખલ થયે ન હોય છે નેપો
 વેચન ગર્ભમા જનો તે વળતે તેની માતાએ
 દુકના પી ન નક ચિત્રો જોયા હતા, તેથી
 રેખાચિત્ર રત્નવીર યયાની વાત સુપ્રસિદ્ધ છે
 મેઘ, તોપ, પાદુકના કે જીતે દોષપણ સયા
 નક અવાજને માબળી બચથી ધરધર પપ
 નારી ગર્ભિણી ગ્રીઓના જન્મ સાહસિન,
 વીરમૃતિ કે નીડ યયાની વાત કોઈએ
 આબળી છે ? અનિદ પ્રમગ આવવાથી કે
 અજ્ઞાનનાને હીપે કોઈ મામાન્ય પ્રસંગોમા
 : મનુ વારવાર રત્ન કરની-અત્મુખી ગર્ભિ
 ણીનુ જાગક ઉઠાની ચહેરાનુ અને વીવા
 મ્હોડાનુ ન થયાનુ ઉ હરજુ મગી શમ્મે
 ખરૂ ? નિર્મયાદ હામી-હકા મરી અધટિલ

માળીઓમા આનુવ શિકે (પરપનાગત) મન્કા
 નો કમ જલધોધની પડે ચાલુ જ હોય છે
 જે સ્ત્રી જમ્મધાન સ્ત્રી વિરથનાનસાની પ્રદક્ષિ
 જ્યાગમા પાતાની આહુતિ નથી આપતી,
 જે ગારની મત્તવગમા પોતાના કર્તવ્યની પા
 પ્રમાણિ નથી જોતી, પોતાના પતિ સાથેના
 ચિત્તગમ્મા તણુ આગદ્ગિતથી ન પ્રવર્તતા
 જે રૂપ જગ્ગા જ વાન ગીત વિગેરે વ્યવહારોથી
 નેનાદ કરે છે, હુવિચારોના વાવાઝાઓમા
 સપડાતી નથી, મળીઓ કે બીજી સ્ત્રીઓ
 સાથે ન હાજો તેવા વાર્તાલાપ કે હલકા પ્રકાર
 રેતા ગીતોમા ભાગ લેતી નથી હુકામા
 પાતાનુ મન કામૂમા ગળી ધૈર્યથી ઈદ્રિયોને
 કળમ્તમા રાખે છે અને એક પળુ હુ સંસ્કાર
 ઉત્તમ ન થવા પામે તેની બરોગર કાગજી
 રાખે છે તેની રાતનિ સુદર-સુધર આકારની,
 જોગમ્વી, પુરુષાર્થવાળી, મન ઉપર અસાધારણ

(૪૧)

સંખ્યાના પછ શરીર અને મનોબળમા શ્રેષ્ઠતા
 જોયનાર મનુષ્યો તેમના ઉપ હકુમત ચલાવે
 છે બગસાન અને ખુદિમાન થવુ એ જ
 મ્યનત્રાનુ વ્યય છે શરીર અને મનોબળમા
 પાછળ પડે છે તે પ્રજા શુ મહત્ત્વ ગણાશે ?
 આ વ્યવસ્થા દૃષ્ટિથી જાગ્રત વધી જોડે એ તો
 જણાશે કે શરીર અને મનોબળની મર્યાદા
 શ્રેષ્ઠતા વિના પરમ પુરુષાર્થ (મોક્ષ) મુબ
 વતે જ નથી, એ ક્રી મહાવીર પ્રભુના ઉપદેશ
 અને યુક્તિથી સિદ્ધ થાય છે વજ્રમુખના
 ના કમ ઘયલુવાળા છુનો જ મોક્ષને યોગ્ય છે અને
 જે વધારેમા વધારે શુદ્ધ વિચારવાનુ હોવાથી
 નાનાવરણીયાદિ કમોનો નાશ કરે છે તે જ
 મોક્ષ મેળવે છે આ નિદાનો પણ શરીર અને
 મનોબળ વધારવાની જ આવશ્યકતા સૂચવે છે

ધીંઝોને પોતાનો વિષય સારી રીતે પકડો
 ૧ છતાં કૃત્ત માંગીને લીધે પરીક્ષામાં ન
 તા શુ કોઈએ નથી જોયા ?

શરીરમગની જટલી જરૂર નિચારમગમાં
 તેની જ જ કે તે કરતા પણ વધારે જરૂર
 દ્વ-અકગ આત્મચદ્વા યા નિધામ રાખવામાં
 ને મન્દ્રિયનિબદ્ધ (ચારિત્રમગ) ની પ્રાપ્તિ કર
 મા છે નિગળ શરીરના મનુષ્યે કોઈ પણ
 વનનો હું નિશ્ચય કર્યો હોય તો તે શુ ટકી
 પકશે ? અથવા તો તે શુ સારી રીતે પાર
 પાડી શકશે ? ચારિત્રમગ પ્રાપ્ત થવામાં પણ
 શરીરમગની સારે આવશ્યકતા સ્વીકારવી પડે છે

શીત ત્રદેશમાં ઉત્તરધ્રુવની શોધ કરવાના
 કે ઊંચા કોઈ મદતવાના કામ થવાના અકગ
 નિશ્ચયને નિર્ગળ મનુષ્ય કયા મુઠ્ઠી વગગી
 રહી શકશે ? તાકાત વિનાના માણસો અકગ
 નિશ્ચયને વગગી રહી શકના નથી અને મન

(૪૫)

તરેલના રોગોનું હોગસ્થાન બનતું બધું
 મુદ્ધિના બીજે મકતા બધું છે અને સ્મર
 પ્રિત નાથ થયે થોડી પણ વાસ્તવિક વિચાર
 બાની શક્તિ રહેતી નથી આ ઉપરથી મિદ્ધ
 છે કે - મનોબળ અને ચારિત્રબળ શરી
 ર હતા ઉપર અવલંબી રહ્યા છે વિશ્વવ્ય
 થાના ઉજા અભ્યાસી વિદ્વાનોની પણ એ જ
 વ સૂચનનારી ઉક્તિઓ નજરે તરી આવે
 —“ ગતિરમાણ સહુ ધર્મશાધનમ્ ” ‘ વ્રજ
 વિદ્યાયા વીર્યામ ’ ×આ પ્રમાણે ઉત્પત્તિને
 બંદે પહોંચાડનારી શક્તિઓનું મૂળ કારણ
 દીરગ્બ સિદ્ધ થાય છે અને શરીરબળ
 યં સંસ્કૃતિને આભારી છે, માટે પ્રજ્ઞાચર્યની
 ન્યાયરચના છે

× A Sound body has a sound
 mind મજબૂત-તદુચ્ચત શરીરવાળાને મજબૂત
 ન હોય છે હોય શકે છે

રેહતે હના રોગોનુ લોગસ્થાન બનતુ જાય
 ૧, બુદ્ધિના બીજે સડતા જાય છે અને સ્મર
 કૃશંતિ નાથ થયે થોડી પણ વાસ્તવિક વિચાર
 નવાની ગહિત રહેતી નથી આ ઉપરથી મિદ્ધ
 થાય છે કે - મનોભાગ અને ચારિત્રગણ શરી
 રની દૃઢતા ઉપર અવલંબી રહ્યા છે નિશ્ચય
 સ્થાના ઉડા અભ્યાસી વિદ્વાનોની પણ એ જ
 માવ સૂચનનારી Cહિતઓ ન હોય તરી આવે
 ૩—“ ગતિરમાન્ન સત્ત્વ ધર્મભાષનમ્ ” ‘ વ્રહ્મત્ત
 વ્યવસ્થિત્વાય વીયલાભ ’ xઆ પ્રમાણે ઉત્પત્તિને
 શિખર પહોચાડનારી શક્તિઓનુ મૂળ કારણ
 શરીરભાગ સિદ્ધ થાય છે અને શરીરભાગ
 વીર્યસ રક્ષણને આભારી છે, માટે પ્રજ્ઞાચર્યની
 અત્યાવશ્યતા છે

x A Sound body has a sound
 mind મજબૂત-તદુસ્ત શરીરવાળાને મજબૂત
 મન હોય છે હોય શકે છે

(૫૧)

પાત્ર વર્ષના બાળકના સગપણુ ન થવા
 એક પ્રવર્તિત કરશે એથી વધારે તપામને
 દ્રુષ્ટન વિગેરેમા બેસે અને ત્યા બેઠેની
 મેની વાલવીત સાલગામા ધ્યાન આપે,
 જણાશે કે વળને એકાદ સ્ત્રી પોતાની
 કે ૧૮ વર્ષની પુત્રીને મતલી ન ધનાથી
 કામ નાખતી હશે, અને બીજી કોઇ સ્ત્રી
 કે ૨૦ વર્ષના પોતાના પુત્રને ક્ષયાદિ
 કર વ્યાધિમા સપડાયની વાત કહેવાની
 ૧ અશ્રુઓવડે મુખ ધોતી માવૂમ પડશે
 બધી દુર્દશાઓના બીજે સામાન્ય માણુસ
 બાળી શકે તેવી રીતે નિરતર રોષાતા જ
 ૨ છે એટલે કે માતાપિતાઓની પોતાની જ
 વે, કુવામનાઓ અને અન્યત આસન્નિ
 ના પ્રતિજિમ્મે કામળ બાળકોના હૃદય
 ણિમા પડે છે તે પ્રતિજિમ્મે વળત જતા
 ાવિધ નિમિત્ત પામી અનિદ્ર પચિદ્રામે

થી કડકબૂમ કરતો ગળડી પડ્યો તેનું શું
 રજુ ? ઇતિહાસ માફી પૂરે છે કે રણમાં
 વા અગાઉ તે પોતાને હાથે જ પોતાનું
 ન કરો બૂક્યો હતો મઆમમા જવાની
 માગલી રાત્રે તે બદકર્મના કુવામાં ગળડી
 મ્યો હતો ” આશ્ચર્ય નથી કે તેવા કટોકટીના
 મલા વખતે, વીર્યરક્ષાન્ય સદ્ગુણ અને
 ત્તિક વિચારોની જરૂર વખતે, વીર્યના
 થથી અકર્તવ્યને કર્તવ્ય સમજી બેસવાનું
 હસ ખેડાયુ દોય અને તેથી રણમૈથન્યમાં
 વાપતિજનક પરિણામ આ કુ હોય ! શૂર
 રેર શિવાજીના નિમ્નીમ પરાક્રમ અને બુદ્ધિ
 ભાવથી સ્થપાયેલ હિંદુમાત્રાન્યની ભિત્તિના
 યાને દીવો કરનાર તેના પુત્ર શલાજીની
 વેલાસપ્રિયતા હતી દેશની પડતીના બીજા
 મા છોમા રાજા કે પ્રજાની વિવાસપ્રિયતા એ
 જુ એમ અસાધારણ કારણ છે પશ્ચિમના

મિત્રો અને સ્ત્રીઓ આયાવર્તમા થઈ ગયા
 કે, સર્વના કે નિયમિત પ્રહાર્યર્થનું યથાવત
 ચલાન કરવાથી જ પ્રાણી, મુદ ૧, મીના, દ્રોપદી
 અને હમયતીના નામો કાગનો વિશાળ પડદો
 દાખ્યા છતાં પણ જનુ તંવા ને તંવા પૃથ્વીના
 મેક ખુલ્લાથી બીજા ખુલ્લા મુખી તાત્ત છે
 અને આધુનિક પ્રજાને માર્ગદર્શક થઈ પડ
 કે ગણધર ગૌતમ, જ બસ્વામી, મ્યગલ્દના
 દુર્ભ જ વિજયશેઠ તથા સુદર્શન શેઠ પ્રમુખના
 રાજનચરિત્રરૂપ નિધિપ્રક ૫, ઉદ્ભવવ અને પ્રકો
 મેક પ્રહાર્યર્થનો દાંપક મ્મલ, ખરાગાથી બચાવી
 રાજનનો જાને અણીટ સ્થાન બાપી લઈ જ્યા
 પ્રાણ હમેશને માટે વિદ્યમાન જ હ ગમે
 મિત્રો કાગ ગયા પછી પણ એપેલ સોના
 દુકતા વધારે વધારે ચમકનાર આ ઉદ્ભવ
 રાજનચરિત્રલ વિચારિત રાજન વિનામ અને
 આશામન આપના માટે બસ છે પ્રાણીન

૫૭૫)

મત્ર ફળે જગ જમ વધે,
દેવ કહે માનિધ
અક્ષય્ય ધરે જે નગ,
તે પામે નર નિધ પાપ૦ ૯

શેઠ મુદર્શનને ટળી
ગૂળી મિલામન લોય
ગુણ ગાયે ગગને દેવતા,
મહિમા ગિયળનો જોય પાપ૦ ૧૦

મૂળ ચારિત્રુ એ ભલુ,
મમકિત વૃદ્ધિ નિદાન
ગીલ મલિલ ધરે જિલે
તમ હુયે મુજમ રખાણુ પાપ૦ ૧૧

નિવેચન—હે ભય જનો ! દુર્ગતિના
નિવાનરૂપ અપ્રકાશન તમે તજી દો વધા
જગજ તુઓ એમા જ મુજાયેવા છે-વિષય
રાગથી અધ બનેવા છે એ અનાદિ વિષય

શ્રી કૃષ્ણ જોવા છે એવી મનન દિવસ
 શ્રી મુદર સ્ત્રીઓને તેમ જ તેમના લલિત-
 વસ્ત્રાવ નિરખીને મનમાં લગારે ગયતુ કે
 હાઈ જવું નહિ, પરંતુ જમ શાણા માણુએ
 વ્યવસ્થાથી-તેની ધાયા, પત્ર, પુષ્પ અને કળ
 વગેરેથી સ્થાવ સાવચેત રહે જે તેમ તેના
 સંગે જરૂર સાવચેત રહેવું તેમાં જનતા મુઘી
 લગારે ગફલત કરવી નહિ ૩

અત્યંત ધગધગતા અગ્નિવટે તમાવીને
 વ્યવસ્થા કરેલી લોખની પૂતળીને અગોચરે
 તેમ પડવું સારું, પરંતુ નરમતા અથવા દુઃખ
 વામવામાં નમન નિમિત્તરૂપ થતી નાગે સાથે
 વિષયાધ જની રમતુ એ જરૂર છે, કેમકે અગ્નિ
 મય પૂતળીને આલિંગન કરનાથી એક જ વાર
 મૃત્યુ થાય છે અને વિષયકોજમાં સ્વીપચી
 રહેનારી અને જોતને કસાવવા અનેક પ્રકારના
 હાવભાવ જતાવનારી સ્ત્રી સાથે મર્યાદા મૂકીને

હેવુ યુક્ત છે કુશીન સ્ત્રીની સંનિધી કુશા
ને પુષ્ટિ મળે છે ૫

કુશીન જનની નાગત તજની યુક્ત છે
મહે તમ કુશાથી સ્વશોનની આશાય છે મારે
મે તમા વિચયમયોગોમા પાણી મે તવા
રેશર્વાગા અને રૂપમ રાનિનાગા ૫૦ સ્ત્રી-પુત્ર
ભાગી નામે વિચયમુખ વિવમવા મન્દ્રા મ ખી
જુ મરી નરિ જુઓ ૧ વામુદેવ જેવી સાહેબી
તમા અને કામદેવતા અવતા જવા ૧૫૫નો
જુ નીતાદરીએ લગાદે આદર ન મો, પરતુ
ને ઉછરે નિષ્કાંચી નાખ્યો, તમ પોતાના પવિત્ર
રીવની સલાય રખા પ્રમુદતી ખલેનોએ ૫૧-પુત્ર
ભાગે કુટુંબ પશ્ચિમ સર્વથા તજવા ૬

સનીશિરોમણિ સીતા દેવીની આગલી
મધી પવિત્રતા હતા સવજો કુતુહલથી તેલ્લીના
માથે વિચયમુખ વિવમવા ૬૬ આદર્યો તા

૧૩ બારી બાગ્છા કે ગોળમા બેમી લોક
 ॥ જોડી નહિ

૧૪ લોઢેના વિવાહાદિ કાર્યો પણ નીર
 ॥ ને જોવા નહિ

૧૫ મખીઓની સગાને પણ ઠકૂા મરકરી,
 પુરૂા સીના શણુગાર, હામ્ય, વિવાસ અને
 આ મખીની વિકયા કરવી નહિ

૧૬ વૈરાગ્ય, સમના-શાંતિ ઉત્તવે એવી
 ભૂંધ્યા જ કરવી

૧૭ નોમર-આકર માથે પણ આવાપ
 પ્રલાપાદિ ન કરવા તો પછી અન્ય જનોની
 મગાત પ્રવાતુ તો કહેવું જ શુ ? મર્યાત
 ન જ કરવા.

૧૮ ચિત્રમા આજેખેલા પણ પરપુરૂષ
 જોવા નહિ તો પછી માક્ષાત્ર પ પુરૂઓ તો
 કહેવું જ શુ ?

વિષયોથી વિરમીને પ્રગટ હિતરૂપ થનારા
 વિષયોમા જ પ્રવૃત્તિ કરવી જોઈએ
 દેહ અને મોહાદિ મહા વિપરીતને પેદા
 નાગ અને વધારનારા બૃહા વિષયોથી
 રમવું અને એ જ વિપરીતને શાન્ત કરે એવા
 વિષયોનું મેવન કંતુ સુઝ જનોને ઉચિત
 આય. કામોન્માને પે । કરે અથવા વધારે
 શમ્ભાદિ વિષયોથી અગગા રહેવું અને
 ને જ શમાવે એવા પ્રશસ્ત વિષયોનું મેવન
 કરવું જરૂર છે પ્રસંગોપાત એવા વિ
 રમો કષ્ટક વિવેક કરવો જોઈએ

અમૃતની જેમ આત્માને શીતલતા ઉપ
 રે એવી સુગ્રાસ્ત્રવાણી સાબગવાથી, પરમ
 અંતરસથી ભરતી જિનેશ્વર દેવની અથવા સત
 નોની સુખસુદ્રાના દર્શન કરવાથી, તેમના
 વિષ્ણુ શુભો ગાવાથી, સુગથી દ્રવ્યોવડે તેમની
 ભક્તિ કરવાથી અને તેમના ઉત્તમ અંગનો

૬૪ લામવટ મા ? મને દમવા ઘાડાની
 પેરે ને પોતાની પ્રિયોને મયમવટ લવી
 ને દમવામા આવશે તો તે તમને અભીષ્ટ
 મોખ્યાને પહોચાડવાને બહુ ઉપયોગી થઈ
 શકશે

૬૫ મન, વચન અને કાયાને જો સારી
 રીતે કમળે ગળ્યા હોય તો ત શુભકારી થાય
 છે, પણ જો તંમન માવ મોખ્યા મૂકી નીધા
 હોય તો તે મનાન્મન હાથાનો પેરે શીલવ
 નનો વિનાશ થઈ છે દુષ્ટ નિશ્ચાર, દુષ્ટ વચન
 અને દુષ્ટ વર્તન ગમે તેવાના મદાચારનો લોપ
 કરે છે

૬૬ જેમ જેમ રાગાદિક દોરો દૂર થાય
 અને જેમ જેમ વિષયોથી મન વિરખ્ત થાય
 (નિવર્તે) તેમ તેમ જીવને મોખપદ નજદીક
 મમજડું

૬૭ સચમરૂપ કિલ્લાને વગળી જે સમર્થ

આપણે કે તપાસ કરવા જેવું પણ કંઈ
લાગ્યું

તે સૂપચાપ-એક શબ્દ મરજો પણ
|| યા વિના પોતાના આત્મ સમાચારો ગયો
ના મોઢો ઉપર કોઈ અને વિવાદની કાલીમા
નાઈ ગઈ મોઢેલના અનુચરો પણ રાજાની
ર મુખમુદ્રા નિહાળી બચબીત જન્ય

સૂર્યના કિશ્કણ પણ જે અતપુરમા
વેગતા ચરચરે ત્યાં મોઢની ભેંટો પહોંચે
ધારે તો અનાચારની અવધિ જ અમલી
તેણે રાજા સંખે નિશ્ચય કર્યો કે — “ કલા
તી એક દુરાચારી નારી નીવડી તેને આજ્ઞાન
કેપર જીવવાનો કંઈ અધિકાર ન હોઈ શકે ”

હજારો નાગરિકોને યાચ આપનાર શખ
રાજા કલાપતીને ન્યાય આપવામા અશક્ત
નેવડ્યો ન્યાયપ્રિય અતરાતમાએ “ એ સુ
વર્ણ-વવય કેવી રીતે અને કોની તરફથી

૫ રહી કલાવતી પોતાનું યુગ વિમરવા
 ની “જીવતો મનુષ્ય જન્મે ત્યા પ્રજા
 બધું પામે છે” એ પ્રકારના કુલપનિના
 ધામન ઉપર વિશ્વાસ રાખી તેણી વનવાસના
 ને નિર્ગમવા લાગી બાળ રાજકુમાર
 તાપમના નાના બાળકો સાથે રમતો
 ડો-ખેલતો પોતાના તન અને મનના
 સ્વર્થને વિકસાવવા લાગ્યો

(૨)

રાક્ષસીએ રાક્ષની ખાત્રી માટે પાછા
 ફેલા કલાવતીના કાંડા અને વવય રાખ્યો
 પરપુરુષ ઉપર આસક્તિ ધરાવનાર
 તે આવી જ શિક્ષા મળવી જોઈએ એમ
 ને મનાવી રહ્યો એજલામા તેની નજર
 વળી ઉપર કેતરાવેલા અક્ષરો પર પડી

(૧૮૮)

“ હું જલદ જુમા ગણી ગયોગ નિશ્ચિત
તુ તના પ્રત્યે શોખ સતું ગણાગ તના કેમકે
મને જે પ્રપાદે મુખ ધાય ત તમારું જ વર્ત
પને હું તનમનથી બધાયવી છું ”

વિજ્ઞાનો આના ઉત્તર માલગીને વિજ
કોઈનું મન પણ વિષયવૃત્તિ ગદિન શાન થઈ
મુખ અને આનંદ મુખ આકૃતિએ જોયા કે
“ હે મુદી ! તારા આના વિવેક બરેલો ઉત્તર
માલગી હું ખુશી થયો છું તારી ધાર્મિક
માલગીને માટે હું તારી જેની તથા કહે
કેલી એકી છે તથા શ્રીજ્ઞાનની વિષયવૃત્તિ
પુરે જના વિશેષ હોય છે જના બધારે
તારી વિષયવૃત્તિ શાન સમી જાય છે ત્યારે
પત્રી નામક વિષ જેવા વિષયમુખના ઉપલો
નથી મારે પડ્યું શું પ્રયોજન છે ? પૂર્વન
ભાગ્યોદય વડે અકસ્માત મિથગ પાપવા
અનુદાતા પ્રાપ્ત થઈ ગઈ છે, તો એવા પ

એક મહાત્માએ પોતાના શિષ્યોને આપેલો બોધ

“ હે જુવાન બિહખુઓ ! શ્રીના સ્વરૂપ
સેવાય પુરૂષના ચિત્તને અચળ જનાવનાર
અન્ય કોઈ સ્વરૂપ મારા જાણુવામાં નથી

૧ જુવાનો ! શ્રીનું સ્વરૂપ પુરોના હૃદય
માં છે

“ ૨ જુવાન બિહખુઓ ! શ્રીના સ્વરૂપ
સેવાય પુરૂષના ચિત્તને અભાયમાન કુળનાર
અન્ય કોઈ સ્વરૂપ મારા જાણુવામાં નથી

૩ જુવાનો ! શ્રીનો સ્વરૂપ પુરૂષના હૃદય
માં છે

હે જુવાન બિહખુઓ ! શ્રીની સુગ્રામ
સિવાય પુરૂષના ચિત્તને જાનહીન જનાવનારી
અન્ય એક સુગ્રામ મારા જાણુવામાં નથી

એક મહાત્માએ પોતાના શિષ્યોને આપેલો બોધ

“ હે જીવાન બિષ્ણુઓ ! પીના મ્વર
મિત્રાય પુરૂષના ચિત્તને અચળ બનાવનાર
અન્ય કોઈ સ્વરૂપ માં જાણવામાં નથી

૧ જીવાનો ! સ્ત્રીનું સ્વરૂપ પુરૂષના હૃદય
રૂબરૂ છે

“ હે જીવાન બિષ્ણુઓ ! સ્ત્રીના મ્વર
મિત્રાય પુરૂષના ચિત્તને ચલાવમાન હરમાન
અન્ય કોઈ મ્વર મારા જાણવામાં નથી

૨ જીવાનો ! સ્ત્રીના સ્વર પુરૂષોના હૃદય
માન્ય કરે છે

‘ હે જીવાન બિષ્ણુઓ ! પીની મુગ્ધ
મિત્રાય પુરૂષના ચિત્તને તાનશૂન્ય બનાવનારી
અન્ય એક મુગ્ધ મારા જાણવામાં નથી

